

VAMMAISTEN JA/TAI ERITYISTÄ TUKEA TARVITSEVIEN OPPIJOIDEN OSALLISTUMINEN AMMATILLISEEN KOULUTUKSEEN

KATSAUS LINJAUKSIIN

Linjausten sisältö

Kansainväliset tiedot osoittavat, että vammaiset ja erityistä tukea tarvitsevat henkilöt jäävät edelleen suhteettomassa määrin työmarkkinoiden ulkopuolelle. EU:n neuvoston koulutusstrategia 2020 kannustaa Euroopan maita toteuttamaan oppimistuloksia parantavia uudistuksia erityisesti ammatillisessa koulutuksessa, jotta vastavalmistuneiden työllisyysaste paranisi ja toisen asteen koulutuksesta valmistuvien määrä kasvaisi.

Ammattikoulutuksen tulee olla:

- tasavertaista ja tehokasta;
- kaikkiin väestöryhmiin suunnattua; ja
- laadukasta, erityisesti sosiaalisen osallistumisen edistämisen suhteen.

Euroopan erityisopetuksen ja inklusiivisen opetuksen kehittämiskeskuksen jäsenmaat pitävät ammattikoulutusta avainkysymyksenä Euroopassa. Tämä on linjassa Euroopan unionin opetusministereiden vuonna 2000 hyväksymän Lissabonin strategian sekä neuvoston koulutusstrategian 2020 kanssa.

Kehittämiskeskus analysoi vuosina 2010–2012 ammattikoulutuksen linjaukset ja käytännöt 26 maassa erityistä opetusta tarvitsevien ja/tai vammaisten oppijoiden näkökulmasta. Analysointi kohdistui erityistä tukea tarvitsevien ja/tai vammaisten oppijoiden ammatillisessa koulutuksessa siihen, ”mikä toimii”, ”miksi se toimii” ja ”kuinka se toimii”.

Hankkeen tulokset

Kehittämiskeskuksen analyysin merkittävimmät tulokset ovat:

- Hanke löysi useita onnistumiseen vaikuttavia tekijöitä – ”mikä toimii” – erityistä tukea tarvitseville ja/tai vammaisille oppijoille tarkoitetussa ammatillisessa koulutuksessa.
- Myöhemmät analyysit paljastivat eri maissa laajan johdonmukaisuuden: onnistuneissa käytännön esimerkeissä samat onnistumistekijät esiintyivät usein yhdessä. Tunnistetut yhdistelmät näyttävät ”miksi se toimii”, ja

samanaikaisesti vaikuttavat onnistumistekijät auttavat selittämään ”kuinka se toimii”.

- Onnistumiseen vaikuttavat tekijät ryhmitellään neljään ns. ”onnistuneen käytännön malliin”. Nämä mallit liittyvät toisiinsa ja tukevat toisiaan vastavuoroisesti, joten mikä tahansa yritys parantaa ammatillisen koulutusjärjestelmän suorituskykyä vaikuttaa kaikkiin neljään malliin samanaikaisesti.
- Mikä ammatillisessa koulutuksessa ja työelämään siirtymisessä on hyvä ja tehokas käytäntö erityistä tukea tarvitseville ja/tai vammaisille oppijoille, on sitä KAIKILLE oppijoille.
- Parannukset ammatillisessa koulutuksessa ovat mahdollisia ja käytössä. Tämä käy selvästi ilmi hankeanalyysistä, mikä perustui 28 esimerkkiin 26 maassa edustaen kaikkia Euroopassa esiintyviä ammattikoulutusta koskevia lähestymistapoja.
- Onnistunut käytäntö edellyttää kaikkien ammattikoulutuksessa osallisena olevien sidosryhmien jäsenten mukanaoloa.

Suosituks

Analyysinsä pohjalta kehittämiskeskus on laatinut neljään ”malliin onnistuneesta käytännöstä” liittyvät suositukset, joiden voi odottaa parantavan erityistä tukea tarvitseville ja/tai vammaisille suunnatun ammatillisen koulutusjärjestelmän tehokkuutta ja työelämään siirtymistä.

Nämä mallit painottavat keskeisten sidosryhmien näkökulmia ja rooleja ammatillisessa koulutusjärjestelmässä – näitä ryhmiä ovat ammatillisten oppilaitosten johtajaopettajat /johtajat (”johtamismalli”); opettajat/ohjaajat/tukihenkilöt (”ammatillinen koulutus ja harjoittelumalli”); oppijat (”oppijamalli”); ja nykyiset ja tulevat työnantajat/työmarkkinoiden edustajat (”työmarkkinamalli”).

Tästä analyysistä johdetut yleiset linjaussuositukset ovat:

- *Nämä neljä mallia ovat limittäisiä ja tukevat toisiaan. Sen vuoksi linjausten täytyy painottua kaikkiin neljään malliin yhtälailla ja samanaikaisesti, jotta kaikkiin ammatillisiin koulutusjärjestelmiin saataisiin parannuksia.*
- *Kaikki onnistumistekijät ovat sidoksissa toisiinsa eikä niitä voida pitää erillisinä, sillä se voi johtaa epätoivottuihin sivuvaikutuksiin. Mahdollisten muutosten havaitsemiseksi, olivat ne sitten toivottuja tai epätoivottuja, linjaukset on toteutettava ja sopivia indikaattoreita seurattava jatkuvasti kaikkialla ammatillisessa koulutusjärjestelmässä.*

Linjauksia koskevat erityissuositukset

Hankkeen suositukset koskevat useita maita samalla kertaa, ne eivät siis kohdistu minkään yksittäisen maan ammatilliseen koulutusjärjestelmään. Seuraavat ammatillisen koulutuksen linjauksia koskevat erityissuositukset, jotka rakentuvat neljän tunnistamismallin mukaisesti, koskevat osallistujamaista useita. Maiden yksittäisten ammatillista koulutusta koskevien vaatimusten mukaan räätälöidyt suositukset vaativat kuitenkin hankkeen myöhemmän vaiheen tuloksia.

Johtamismalli

Linjauksista päättävien tulee:

- Valmistella oikeudellinen kehys ja sopimus kaikkien asianomaisten tahojen kanssa: koulutus-, työllisyys- ja paikallisviranomaiset. Tämän ansiosta koulut voivat kehittää kumppanuutta ja verkostoitumisrakenteita paikallisten yritysten kanssa valmistumisen jälkeistä työharjoittelua ja/tai työtä silmällä pitäen.
- Edistää tehokasta koulunjohtamista varmistamalla, että kouluja tuetaan kehittämään inklusiivinen linjaus, jossa oppijoiden väliset eroavuudet nähdään ”normaalina” osana opetuskulttuuria.
- Saada kouluille käyttöön työryhmälähtöinen lähestymistapa, johon kuuluu monialaisten, selvän työnjaon omaavien ryhmien perustaminen.
- Perustaa kouluhenkilökunnalle selkeä, yhtenäinen harjoitteluväylä yhteistyöhön tarvittavan asiantuntijuuden kehittämiseksi, sisäisin ja ulkoisin tukipalveluin.

Ammatillinen koulutus ja harjoittelumalli

Linjauksista päättävien tulee:

- Varmistaa lähestymistapa, jossa pedagogiset menetelmät, aineisto, arviointimetodit ja tavoitteet on räätälöity vastaamaan yksilöllisiä tarpeita.
- Saada koulujen oppimisprosesseihin opiskelijalähtöiset menetelmät suunnittelun, tavoitteiden asettamisen ja opetussuunnitelman laadinnan osalta.
- Luoda puitteet, joiden avulla koulut voivat vakiinnuttaa joustavia lähestymistapoja käyttämällä yksilöllisiä oppimisprosesseja, jotka sallivat yksilöllisten suunnitelmien kehittämisen ja täytäntöönpanon oppimista, koulutusta, harjoittelua ja työelämään siirtymistä varten.
- Ottaa käyttöön seurantajärjestelmät, jotka selvittävät koulujen käyttöön ottamien menetelmien tehokkuutta. Tämä auttaa kouluja keskittymään

sellaisten tehokkaiden koulutusmenetelmien kehittämiseen ja käyttöönottoon, jotka ehkäisevät tai vähentävät keskeyttämisiä, sekä uusien koulutusvaihtoehtojen löytämiseen motivaation menettäneille oppijoille.

- Varmistaa, että kaikki ammatilliset koulutusohjelmat ja kurssit ovat pysyvän seurannan kohteena, jotta oppijan taidot vastaisivat työmarkkinoilla tarvittavia taitoja.

Oppijamalli

Linjauksista päättävien tulee:

- Tukea ja seurata koulutuslinjauksia sen varmistamiseksi, että kouluissa keskitytään oppijan voimavaroihin.
- Tarjota henkilöstölle perus- ja jatkoharjoittelumahdollisuudet, jotta opettajat voivat asettaa koulutuksessa oppijan kyvyt lähestymistavan keskiöön ja nähdä mieluummin mahdollisuudet kuin haasteet. Opettajien tulee saada kaikki oppijat tuntemaan itsensä itsevarmemmiksi ja määrätietoisemmiksi.
- Varmistaa, että koulut ottavat huomioon oppijoiden toiveet ja odotukset kaikissa siirtymiseen liittyvissä vaiheissa.

Työmarkkinamalli

Linjauksista päättävien tulee:

- Ottaa linjauksissa käyttöön selkeät menetelmät, jotta koulut voivat perustaa ja ylläpitää joustavia yhteyksiä paikallisiin työnantajiin.
- Varmistaa oppijoille ja työnantajille riittävä tuki siirtymävaiheessa koulutuksesta ja harjoittelusta työelämään. Ja lisäksi, avoimille työmarkkinoille siirtymisen tukemiseksi tulee osaavan henkilöstön tarjota kohdistettua seurantaa niin kauan kuin tarvitaan nuoren vastavalmistuneen ja työnantajan tarpeiden käsittelemiseen.

Lisätietoa, mukaan lukien toimintaohjeet otsikolla ”20 avaintekijää onnistuneeseen ammatilliseen koulutukseen”, on saatavissa ammatillisen koulutushankkeen verkkosivustosta: <http://www.european-agency.org/agency-projects/vocational-education-and-training>

FI

<http://www.european-agency.org/disclaimer>